

oor ouer plattelanders wat vir die eerste keer 'n motor bestuur of besit ("Ant Bolletjie en die parte" of "Die krisis van Konstawel Koeke-moer").

Dit beteken nie dat die volksvertellings in die bundel minder gesofistikeerd as ander soorte vertelling is nie. In "'n Kwessie van implemente", "Sakkie koop 'n Strad" of "Die hupstootjie by die hek" kom variasies van die slim (Jakkals en Wolf) karakter voor wat iemand uitoorlê maar dan self uitgevang word. In "'n Kwessie van implemente" uitoorlê oubaas Mac, as voorbeeld, die oorywerige sersantjie wat sy stookketel, of "implemente", sonder bewys van 'n werklike stokery vol gate kap. Daarop beskuldig Mac die geregsdienaar van die verkragting van sy baie aanvallige dogter, want, "Edelagbare," verklaar hy, "hy het tog al die *implemente*" (oorspronklike kursivering).

Nog verbande met volksvertellings – en met sprokies – kom in "Die ou man van die bos" en in "Meneer Jacobs se lemoenboom" voor. In laasgenoemde val die klem in die slot op die wonderbaarlike, terwyl eersgenoemde as 'n verlenging van die sprokie van Hansie en Grietjie gelees kan word. In Grimm se vertelling beplan die bese heks (die ou man van Brink se storie, wat soos Grimm se heks rooi oë het wat nie goed kan sien nie) om Hansie en Grietjie (in Brink se verhaal oom Bêrend se verlore en verdwaalde maat) te eet. Die heks voel immers gereeld aan Hansie se vinger om vas te stel of hy vet genoeg is, maar word, omdat sy nie goed kan sien nie, deur die seun mislei wat 'n dun en dor been na haar uit hou ...

By 'n skrywer met 'n oeuvre so omvangryk as Brink s'n, is dit nie onverwags om in *Met 'n glimlag* raakpunte met sommige van sy ander skyfwerk te herken nie. 'n Opvallende raakpunt in die bundel (in "Briewe aan die hemel") is die vermelding van 'n "groot boek vol briewe aan die hemel" in die kerk van Sainte-Sulpice. Alhoewel hy sy briewe nie

soos die kerkgangers van Sainte-Sulpice aan die Maagd rig nie, skryf die sendeling Cupido Kakkerlak in Brink se roman *Bidsprinkaan* ook briewe aan "liwe en Hoog geagte eerwaarde God" wanneer 'n ernstige saak hom daartoe bring (*Bidsprinkaan*, 144–147).

Die vertellings in *Met 'n glimlag* lees gemaklik en spreek tot 'n breë maar waarskynlik ouer leserpubliek. Agter hierdie gemaklikheid skuil daar egter ook vir die fynleser verrassende kante van die kuns van vertelling om raak te lees en te geniet.

Johan Coetser

Universiteit van Suid-Afrika, Pretoria

Rooi Koos Willemsse is soek – Die plaaswinkelstories uit die Klein Karoo.

Abraham H. de Vries. Kaapstad, Pretoria: Human & Rousseau. 2006. 160 pp. ISBN 0798146982.

"Net die mens het die genade van die lag ontvang, omdat die mens dit soms bitter nodig het." — De Vries (2003: 14) in "Bouvalle"

Sou Abraham H. de Vries dié wysheid wat hy eers later verwoord het reeds in gedagte gehad het toe hy die meeste van sy "plaaswinkelstories" vertel het? ("Vertel", ja, nie "geskryf" nie.)

Die samestelling van die stories uit 'n *Plaaswinkel naby oral* en *Op die wye oop Karoo* en enkele ander verhale as *Rooi Koos Willemsse is soek* laat inderdaad die leser (of, sou ek liefes weer sou sê: toehoorder) dikwels trane uit die oë vee van die lag. Want wie sou nie lag omdat die knope aan Stanley se pajama trousers hom die nag toe hy en sy pa so sukkel met die Ford-bakkie skandelik in die steek laat nie? Of vir oom Kowie Brönn wat al dromende by Buckingham-paleis kuier en ongelukkig verkeerd kies wanneer die Prince of

Wales hom die keuse tussen warm en koue port gee? Of vir Janfrederick wat tydig en ontydig "laat val" hoe hy gereeld saam met elke belangrike naam in die Nuwe Suid-Afrika eet sodat Swartlandse Klaas later bekommerd opmerk die man "vgheet [...] al wat ministegh en 'n mens is uit sy poghtefeulje uit!" (31); vir Jerome en Mias, "twee vaarders op die wye oop Karoo", wat ná 'n laataandkuiertjie by die dorpskroeg alte lekker op Koortjie Nielsson se boot op die treilerwa vaar totdat Jerome vir Mias met eerbied hoor sê: "Ai, meneer Nielsson, ai meneer, kan meneer dan nou al op die water loop ook?" (80). Of Flip Betlehem wat die Sondagoggend met sy wit Chevvie in Hill Nel se dam ingery het. Want sien, hy het na die preek geluister op sy kardraadloos, en toe sê die domineetjie mos: "Kom ons maak sommer net daar waar ons sit ons oë toe, dan bid ons saam ..." (84).

Daar is nog baie ander lagwekkers ook: Bielie wat hom uit die voete maak voordat hy die slotgebed by die biduur moet doen, sodat sy pa plegtig moet aankondig: "... Bielie sal vandag wragtag nie bid nie!" (48); Bart Calitz wat so bang is vir die "pad deur die Rooirantjies" dat hy elke keer siek word wanneer die lykswa na sy werkswinkel toe gebring word vir 'n diens totdat hy behóórliek skrik op die lyf gejaag word deur twee poetsbakkers; opa Piet wat na sy terugkeer uit die dood net kan onthou hoe lekker die skaapvleis was waaraan hy "gesterwe het", en les bes: Rooi Koos Willemse in die titelverhaal wat in 'n benewelde toestand "ontvoer" en gekamoefleer word deur die Barrydalers en die volgende oggend, na 'n verbysterde inspeksie in die spieël van die vreemde hotelkamer, 'n oproep na die hotel op sy tuisdorp maak met die opdrag aan die skoonmaker om te gaan kyk of Rooi Koos Willemse in sy kamer is. Want as Rooi Koos daar is, ás – "dan mag die liewe Here alleen weet wie ek is" (157).

Die 31 verhale ('n daaglikse vreugdetjie vir enige lang maande van die jaar!) rig dus

grootliks 'n appèl tot die menslike "genade van die lag" waarna De Vries in "Bouvalle" verwys. Nie verniet nie, egter, beduie hy in dieselfde "wysheidspreuk" dat die mens ook soms die lag "bitter nodig het". Hierdie waarheid verklaar moontlik waarom die toehoorder se trane soms ook hartseertrane of minstens trane van deernis is: want in die grille en geite van die karakters herken ons onself alte dikwels. Daar is immers nie net Bart Calitz nie, maar ook baie ander "intelligente mense met 'n dom kol as dit by die dood aankom" (61). "Buurman" praat sekerlik die waarheid wanneer hy beweer: "Vir jou verstand, Sakkie, moet 'n mens bitter versigtig wees, dis 'n ding waarvan die brieke maklik padgee..." (14). En die liewe ouma Inke, "wat groot stukke Goethe uit haar kop geken het" (50), maar nou nie kan onthou dat sy in die klein Karoo kuier en nie in Natal nie, en of die papjaboom buite die venster 'n mannetjies- of wyfieboom is nie, laat mens onthou waarom jy eintlik nie oor siekte mag lag nie. En tot sy verbasing besef die verteller in "Sonder byt" dat daar selfs in ons eie tyd nog mense (en diere) is wat – soos sy tandelose bure en hulle ewe tandelose hond – "sonder hap of byt deur die lewe kom" (96).

De Vries se bekende voorliefde vir clowneske figure – "Ek hou van sirkusse, ek is lief vir clowns. Clowns is die bewaarders van jare se opgegaarde domheid, van vele óú tradisies en misbruike oor die aardbol" ("Dagboek van 'n afloop", *Tot verhaal kom*, 2003: 124) – vind ook in hierdie jongste bundel neerslag in die aangrypende verhaal, "Van clowns, van óú clowns", waarin die bekende oorsese clown, Joey Breinard, berispe word deur die dorp se dwerg, Bennie Calitz, wat meen dat die clowns "sonder propperse respek" vir hulle is. Maar aan die einde van die aand "toe die clown, die regte clown, die óú clown, hiernatoe buig vir die mense en daarnatoe, toe was dit vir ons [...] al asof hy na Bennie toe wys en vir hom buig" (71). Die Romeinse ge-

skiedskrywer, Publius Cornelius Tacitus, wat ongeveer 55 jaar na Christus gebore is, was bekend vir die wysheidspreuke of *sententiae* wat hy op verskeie plekke in sy vertellings ingesluit het. Boissier (1906: 22) beskryf die *sententiae* as “those brilliant reflections [...] which hold so much sound sense in so few words.”

In hierdie vertellings van Abraham H. de Vries is daar eweneens sulke *sententiae* – kleinode van wysheid soos: “Van vertel kom skinner maklik” (31), “Die duiwel het sy bokpootjies in die ingewikkeldste sake (78), “Wat ’n mens ken, kyk jy maklik mis” (85) en talle ander. En, soos Wium van Zyl dit so mooi gestel het by die toekenning van die ereburgerkap van Ladismith aan De Vries (soos aangehaal in die flapteks van *Rooi Koos Willemsse is soek*), in die karakters uit die Klein Karoo word beelde opgevang “van ons eksistensie op ’n bonte aardbol, van die hele wêreld met sy vrolike, snaakse, sukkelende én tragiese kante”.

Verwysings

Boissier, Gaston. 1906. Vert. W. G. Hutchison. *Tacitus and Other Roman Studies*. London: G. P. Putnam's & Sons.

De Vries, Abraham H. 2003. *Tot verhaal kom*. Kaapstad: Human & Rousseau.

Annette Jordaan

Universiteit van Pretoria, Pretoria

Palazzo van die laaste dans.

Rachelle Greeff. Kaapstad: Kwela. 2006. 175 pp. ISBN 0-7957-0236-1.

Rachelle Greeff het met haar merkwaardige bekroonde kortverhaalbundel, *Merke van die nag*, ’n meervlakkige teks geskep wat ’n multidimensionele perspektief op die kondisie van menswees geplaas het. In die meeste verhale het sy as gemene delers, psigiese en fisiese

merkers gehad wat menslikheid gekenmerk het deur pyn, verwonding, melancholie, maar veral verlies en verdriet.

Haar jongste bundel kortverhale, *Palazzo van die laaste dans*, is ’n voortsetting van soortgelyke temas. Pyn, verwonding, verlies, sterfte en rou word die danse wat op die ruimtes van die papierpalazzo uitgedans word. Die kragtige aanhaling van W.H. Auden uit *Death's Echo*, waarin dood en dans sentraal gestel word, bind die tiental verhale van Greeff saam. Inderdaad slaag sy daarin om die woordmedium as metaforiese palazzo gestalte te gee.

Die vertellers in die verhale is meestal vrouens met ’n vroeëre betrokkenheid by ’n dansvorm van watter aard ook al en nou as joernalis (“sy’s gevang in haar woordhoerery”, 86) verslag doen oor mans se danse. Juis hierin lê ’n probleem vir die verteller van die openingsverhaal, Pia, wanneer sy tereg opmerk: “By die koerant het sy ontdek dis een ding om dans te sien en iets anders om daarvoor te skryf.” (21) Hierdie opmerking raak een van die probleme van die vertellers aan. Daar word verslag gedoen deur woorde oor dans, maar daar is ook ’n ontoereikendheid aan die volledige verwoording van die danse en dansers. Die verhale staan in die teken van ’n gepoogde vaslê van pyn en verlies. Óók woorde skiet te kort om soms sekere emosies te beskryf meen Pia “sy ken nie woorde wat dié belewenis sou kon vertaal nie...” (18) Die onmoontlikheid om dansers se bewegings en lyne na te teken, rig ’n waarskuwing aan die leser om kennis te neem dat hierdie verhale slegs maar ’n poging is om die onmoontlike reg te kry: “Hulle wat dans, trek lyne wat gewone mense onmoontlik kan herhaal, trek haar op uit die sleur van koerantkantore wat ruik na drukkersink en, destyds sigaretrook. Daardie beswete torso’s en ledemate tot die uiterste ingespan is vir haar alle pennestrepe, verfhale en skitterende woorde op aarde, een vir een uitgesweet.” (21)